

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
------------------	----------

Deel 1 Wat is Algemene Culturele Vorming?	8
--	----------

In dit eerste deel leggen we de fundamenteën voor het begrip Algemene Culturele Vorming (ACV). We verkennen de visie achter deze benadering en leggen de nadruk op het belang van de integratie van cultuureducatie, wereldoriëntatie en burgerschap binnen het hele curriculum. We duiken in de theoretische basis, de rol van de leerkracht en gaan na hoe culturele thema's en filosofie de basis vormen voor een brede en inclusieve burgerschapsvorming.

1	Algemene Culturele Vorming	10
1.1	Visie en doel	10
1.2	Basisvaardigheid voor elke leerling	12
1.3	De doelgroep	13
1.4	ACV voor maatschappelijke betrokkenheid en onderwijsvernieuwing	17
2	Verbeelding, zelfexpressie en sociale verbinding	20
2.1	De rol van kunst en cultuur	20
2.3	Zelfexpressie en emotionele ontwikkeling	27
2.4	Kunst en cultuur als middel voor verbinding en sociale verandering	29
2.5	Open gesprekken en begrip in de klas	32
3	Cultuur en inclusief burgerschap	35
3.1	Culturele identiteit en integratie	35
3.2	De rol van empathie	42
3.3	Filosofie als basis voor kritisch denken	44
3.4	De kracht van de leerkracht	46
4	Veerkracht, weerbaarheid en zelfregulatie	49
4.1	Sociaal-emotionele vorming	49
4.2	Belang van verschillende perspectieven	51
4.3	ACV-domeinen binnen sociaal-emotionele ontwikkeling	54
4.4	Belang van integratie van het Antipestprotocol binnen het ACV-curriculum	56

Deel 2 Integratie van Algemene Culturele Vorming	60
---	-----------

In dit deel zetten we de stap van visie naar praktijk. We verkennen hoe procesgerichte didactiek, de leercirkel en coregulerend leren de basis vormen voor betekenisvolle leerervaringen. Daarnaast bieden we praktische werkvormen en methoden om thema's vakoverstijgend in te zetten en kennisoverdracht te koppelen aan creativiteit en reflectie. Hoofdstuk 5 richt zich op het creatieve proces en de kracht van kunst- en cultuureducatie als motor voor leren. In hoofdstuk 6 maken we de vertaalslag naar kennisoverdracht en thematisch werken, met aandacht voor feedback, reflectie en crosscurriculaire verbindingen.

5	Het creatieve proces en onderzoeken	62
5.1	Meer dan kunsteducatie: het creatieve proces vanuit de procesgerichte didactiek	63
5.2	De nieuwe leercirkel en coregulerend leren	66
5.3	Werkvormen vanuit kunst- en cultuureducatie	71
6	Van thema naar kennisoverdracht	75
6.1	Toepassing van de leercirkel: van creatief proces naar onderzoekend leren	75

6.2	Feedback en reflectie als onderdeel van het leerproces	85
6.3	Crosscurriculaire verbindingen: hoe pas ik dit toe?	89

Deel 3 Algemene Culturele Vorming in de praktijk voor het PO 110

In dit deel gaan we in op de praktische uitwerking van Algemene Culturele Vorming binnen het PO. We leggen de zes leergebieden uit, met de domeinen die hierin terugkomen. Binnen deze uitgave presenteren we vijf domeinen in filosofische oefeningen, werkvormen en voorbeeldlessen die direct toepasbaar zijn in de klas.

7	Overzicht van leergebieden en domeinen	112
7.1	Leergebied 'Ik als Burger'	112
7.2	Leergebied 'Ik en Jij'	117
7.3	Leergebied 'De Wereld'	123
7.4	Leergebied 'Wie ben ik?'	128
7.5	Leergebied 'Ik denk dus ik ben'	134
7.6	Leergebied 'Kunst in ontwikkeling'	139
7.7	Belang van verschillende perspectieven: het Wiel vanuit vijf fasen	148
8	Domeinen en toepassing	162
8.1	Burgerschap	162
8.2	Inclusie & Diversiteit	170
8.3	Geloof, Religie & Rituelen	179
8.4	Cultureel Erfgoed	186
8.5	Filosofie	195

Deel 4 Praktische tips voor curriculum-ontwikkeling: overzicht van tools en gebruik hiervan 206

In dit deel bieden we praktische tools en formats waarmee je ACV kunt integreren in je bestaande onderwijsaanbod. Van in kaart brengen wat er al is tot het ontwikkelen van leerlijnen en het plannen van thematisch onderwijs. Of je nu als leerkracht, bouwteam of schoolbreed aan de slag gaat: dit deel helpt je om overzicht te creëren, doelen te verbinden en eigenaarschap te versterken. Je vindt hier werkbladen, planningshulpen en gespreksvormen die direct toepasbaar zijn in de praktijk.

9	Inventariseren en zichtbaar maken van doelen, wensen en verbindingen	209
9.1	Waar staan we nu?	209
9.2	Doelen en dromen	213
9.3	Teamgesprek als startpunt	214
10	Leerlijnen en themaplanning – van inhoud naar jaaroverzicht	216
10.1	Een overzicht van kerndoelen die worden geraakt per leergebied	217
10.2	Een praktische vertaling van de ACV-leerlijnen naar het schoolplan of jaarrooster	223
10.3	Een thematisch jaaroverzicht waarin ruimte is voor alle leergebieden van ACV	227
11	Praktische handvatten om deze aanpak schoolbreed te implementeren	233
11.1	Studiedagpakket 'Visie in actie'	233
11.2	Gesprekskaart 'Eigenaarschap in het team'	236
11.3	Praktische formats voor implementatie en borging	237
	Tot slot: van intentie naar actie	239

Deel 5 Algemene Culturele Vorming: reflectie, evaluatie en borging 240

Reflecteren op het leerproces en de effectiviteit evalueren van de toegepaste methoden is essentieel voor de groei van zowel leerlingen als leerkrachten. In dit deel gaan we in op de rol van formatief handelen, kwaliteitskaarten en evaluatie in een dynamisch curriculum. Dit biedt een solide basis voor het continu verbeteren en aanpassen van het lesaanbod. Als laatste bespreken we de borging van het curriculum.

12	Formatief handelen aan de hand van rubrics	242
12.1	Wat formatief handelen betekent binnen de ACV-leercirkel en het opzetten van rubrics	242
12.2	Werkvormen voor feedbackgesprekken in de klas	246
12.3	Het ontwikkelen van kwaliteitskaarten binnen de leercirkel	249
12.4	Voorbeelden van kwaliteitskaarten uitgewerkt aan de hand van de domeinen	253
13	Hoe zorgen we voor duurzame borging?	264
13.1	Eigenaarschap in het team versterken	265
13.2	ACV als integraal onderdeel van de schoolvisie	268
13.3	Verankeren in schoolplan, studiedagen en jaaragenda	270
13.4	Rol van leiderschap en cultuurdragers binnen het team	272
	Tot slot	274

Dankwoord 276

Bronnen en aanvullende literatuur 278

Bronnen	278
Aanvullende literatuur	280

“Elk kind is een kunstenaar.
De moeilijkheid is er een te
blijven als je groot wordt.”

– PETER DARBO